

חקירת פונקציה אי-רציונאלית - פונקציית שורש ריבועי

פונקציית שורש ריבועי היא פונקציה בה המשתנה x מופיע בתוך שורש ריבועי.

תחום ההגדרה

פונקציית שורש מוגדרת רק כאשר הביטוי שבתוך השורש הוא אי שלילי. כלומר, כדי למצוא את תחום ההגדרה של הפונקציה, נבדוק מתי הביטוי שבתוך השורש גדול או שווה לאפס.

דוגמא: מצא את תחום ההגדרה של הפונקציה $f(x) = \sqrt{x^2 - 9}$

פתרון: הפונקציה מוגדרת כאשר $0 \leq x^2 - 9$ ולכן:

$$x^2 - 9 \geq 0 \rightarrow \boxed{x \leq -3 \text{ או } 3 \leq x}$$

דוגמא: מצא את תחום ההגדרה של הפונקציה $f(x) = \frac{1}{\sqrt{4-x^2}}$

פתרון: במקרה זה נשים לב כי השורש מופיע במכנה ולכן אינו יכול להתאפס. הפונקציה מוגדרת כאשר:

$$0 < 4 - x^2 \rightarrow \boxed{-2 < x < 2}$$

לסיכום: אם השורש מופיע במכנה, אסור לביטוי בשורש להתאפס ולכן תחום ההגדרה הוא: " $>$ " או " $<$ ".
בשאר המקרים, יש לוודא כי הביטוי שבשורש גדול או שווה לאפס ולכן תחום ההגדרה הוא: " $\geq$ " או " $\leq$ ".

נקודות החיתוך עם הצירים

נדגים על הפונקציה: $f(x) = \sqrt{x-2}$

חיתוך עם ציר ה-y:

נציב $x = 0$ ונקבל: $f(0) = \sqrt{0-2}$. אין שורש למספר שלילי ולכן לפונקציה אין נקודת חיתוך עם ציר ה-y.

חיתוך עם ציר ה-x:

נציב $y = 0$ ונקבל: $\sqrt{x-2} = 0 \rightarrow x-2 = 0 \rightarrow x = 2$, ומכאן שנקודת החיתוך עם ציר ה-x היא: $(2, 0)$.

נגזרת ונקודות קיצון הנגזרת של הפונקציה $\sqrt{f(x)}$ היא: $\frac{f'(x)}{2\sqrt{f(x)}}$

כלומר הנגזרת של הפונקציה היא: הנגזרת של הביטוי שבתוך השורש, חלקי פעמיים השורש המקורי.

לדוגמא: הנגזרת של הפונקציה $f(x) = \sqrt{4-x^2}$ היא:

$$f'(x) = \frac{-2x}{2\sqrt{4-x^2}} \rightarrow \boxed{f'(x) = \frac{-x}{\sqrt{4-x^2}}}$$

בכדי למצוא את נקודות הקיצון, נשווה את הנגזרת ל-0:

$$\frac{-x}{\sqrt{4-x^2}} = 0 \rightarrow -x = 0 \rightarrow x = 0$$

הנקודה החשודה כקיצון היא: $x = 0$, אך כיוון שתחום ההגדרה של הפונקציה: $-2 \leq x \leq 2$ כולל גם את הקצוות, נציב בטבלת העלייה וירידה את הנקודה הפנימית $x = 0$ וכן את נקודות הקצה: $x = -2$ ו- $x = 2$:

תחום x	$x = -2$	$-2 < x < 0$	$x = 0$	$0 < x < 2$	$x = 2$
נציב בנגזרת	קיצון	$x = 1$		$x = 3$	קיצון
סימן הנגזרת		חיובי		שלילי	
הפונקציה עולה/יורדת	min	$\nearrow$	max	$\searrow$	min

נציב את שיעורי ה-x של נקודות הקיצון בפונקציה $f(x) = \sqrt{4-x^2}$ ונקבל כי שיעורי נקודות הקיצון הם: נקודת הקיצון הפנימית: $\max(0, 2)$ ונקודות הקיצון בקצה התחום: $\min(-2, 0)$ ו- $\min(2, 0)$.

מציאת **אסימפטוטות אופקיות ואנכיות** בפונקציות שורש שהיא גם פונקציית מנה, דומה למציאתן בפונקציית מנה.

חקירת פונקציות שורש ריבועי - תרגול

בפרק זה ניתן לצפות בחינם בפתרונות מוסרטים לשאלות 1 ו-7 באתר 'מתמטיקורס' בסריקת הברקוד:
ניתן לרכוש פתרון לשאלות נוספות לבחירתך.

1. נתונה הפונקציה $f(x) = \sqrt{-x^2 + 8x - 15}$.

א. עבור גרף הפונקציה $f(x)$ מצא את:

1. תחום ההגדרה. 2. שיעורי נקודות הקיצון ואת סוגן.

3. שיעורי נקודות החיתוך עם הצירים. 4. תחומי העלייה והירידה.

ב. שרטט את גרף הפונקציה $f(x)$.

ג. מצא עבור אילו ערכי k , הישר $y = k$ חותך את גרף הפונקציה בשתי נקודות.

2. נתונה הפונקציה $y = x \cdot \sqrt{3-x}$.

א. עבור גרף הפונקציה $f(x)$ מצא את:

1. תחום ההגדרה. 2. שיעורי נקודות הקיצון ואת סוגן.

3. שיעורי נקודות החיתוך עם הצירים. 4. תחומי העלייה והירידה.

ב. שרטט את גרף הפונקציה $f(x)$.

ג. הגדירו פונקציה: $g(x) = 3 \cdot f(x)$. מצא את שיעורי נקודות הקיצון של גרף $g(x)$ ואת סוגן.

3. לפונקציה $f(x) = x \cdot \sqrt{p-x}$ יש נקודת קיצון פנימית ששיעור ה- x שלה הוא $x = 4$.

א. מצא את p .

ב. הצב $p = 6$ ועבור גרף הפונקציה $f(x)$ מצא את:

1. תחום ההגדרה. 2. שיעורי נקודות הקיצון ואת סוגן.

3. שיעורי נקודות החיתוך עם הצירים. 4. תחומי העלייה והירידה.

ג. שרטט את גרף הפונקציה $f(x)$.

ד. הגדירו פונקציה חדשה: $g(x) = -f(x)$.

מצא את משוואת הישר המשיק לגרף הפונקציה $g(x)$ בנקודת הקיצון הפנימית שלה.

4. לפונקציה $f(x) = x^2 - b \cdot \sqrt{x}$ יש נקודת קיצון פנימית הנמצאת על הישר $x = 1$.

א. מצא את b .

ב. הצב $b = 4$ ועבור גרף הפונקציה $f(x)$ מצא את:

1. תחום ההגדרה. 2. שיעורי נקודות הקיצון ואת סוגן.

3. שיעורי נקודות החיתוך עם הצירים. 4. תחומי העלייה והירידה.

ג. שרטט את גרף הפונקציה $f(x)$.

ד. מצא באיזה תחום מתקיים: $f'(x) > 0$ וגם $f(x) < 0$. נמק.

ה. נתונה הפונקציה: $g(x) = f(x) + t$. שתחום הגדרתה הוא תחום ההגדרה של $f(x)$.

t הוא פרמטר. מצא את ערכי t שבעבורם הפונקציה $g(x)$ חיובית בכל תחום הגדרתה.

5. שיפוע הישר המשיק לגרף הפונקציה $f(x) = x - m\sqrt{x}$ בנקודה שבה $x = 4$ הוא -1 .
 א. מצא את m .

ב. הצב $m = 8$ ועבור גרף הפונקציה $f(x)$ מצא את:

1. תחום ההגדרה. 2. שיעורי נקודות הקיצון ואת סוגן.

3. שיעורי נקודות החיתוך עם הצירים. 4. תחומי העלייה והירידה.

ג. שרטט את גרף הפונקציה $f(x)$.

ד. נקודת הקיצון הפנימית ושתי נקודות החיתוך של הפונקציה $f(x)$ עם הצירים יוצרות משולש. קבע האם משולש זה הוא ישר זווית. נמק.

6. נתונה הפונקציה: $f(x) = x^3 \cdot \sqrt{7-x}$.

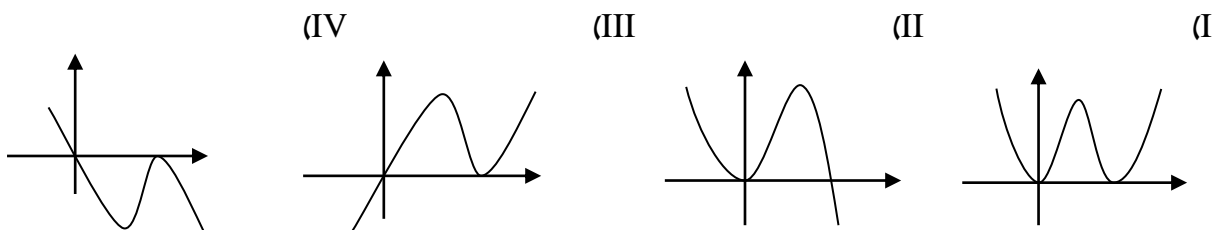
א. עבור גרף הפונקציה $f(x)$ מצא את:

1. תחום ההגדרה. 2. שיעורי נקודות הקיצון ואת סוגן.

3. שיעורי נקודות החיתוך עם הצירים. 4. תחומי העלייה והירידה.

ב. שרטט את גרף הפונקציה $f(x)$.

ג. קבע איזה מהשרטוטים הבאים עשוי להיות גרף הנגזרת $f'(x)$.

7. נתונה הפונקציה: $f(x) = \frac{\sqrt{x}-1}{x}$.

א. עבור גרף הפונקציה $f(x)$ מצא את:

1. תחום ההגדרה. 2. שיעורי נקודת הקיצון ואת סוגה.

3. שיעורי נקודת החיתוך עם הצירים. 4. תחומי העלייה והירידה.

ב. שרטט את גרף הפונקציה $f(x)$.

ג. מצא עבור אילו ערכי x מתקיים: $0 < f'(x)$ וגם $f(x) < 0$.

8. נתונה הפונקציה: $f(x) = \frac{\sqrt{x}}{x+4}$.

א. עבור גרף הפונקציה $f(x)$ מצא את:

1. תחום ההגדרה. 2. שיעורי נקודות הקיצון ואת סוגן.

3. תחומי העלייה והירידה. 4. שיעורי נקודת החיתוך עם הצירים.

ב. שרטט את גרף הפונקציה $f(x)$.

ג. מצא עבור אילו ערכי k חותך הישר $y = k$ את גרף הפונקציה בנקודה אחת בלבד.

9. נתונה הפונקציה: $f(x) = \frac{x+9}{\sqrt{x}}$

- א. עבור גרף הפונקציה $f(x)$ מצא את:
1. תחום ההגדרה.
  2. שיעורי נקודת הקיצון ואת סוגה.
  3. תחומי העלייה והירידה.
  4. שיעורי נקודות החיתוך עם הצירים, אם יש כאלו.
  5. האסימפטוטה האנכית.
- ב. שרטט את גרף הפונקציה $f(x)$.
- ג. מבלי לפתור ישירות את אי השוויון הוכח כי עבור כל x חיובי מתקיים: $6 \leq \frac{x+9}{\sqrt{x}}$

10. הישר המשיק לגרף הפונקציה: $f(x) = \frac{\sqrt{x}}{x-a}$ בנקודה בה $x=4$ מקביל לישר: $y = -\frac{3}{8}x + 10$

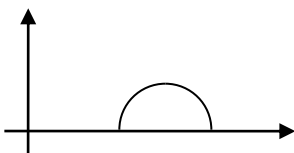
- א. מצא את a (מספר שלם).
- ב. הצב $a=2$ ועבור גרף הפונקציה $f(x)$ מצא את:
1. תחום ההגדרה.
  2. שיעורי נקודת הקיצון ואת סוגה.
  3. שיעורי נקודת החיתוך עם הצירים.
  4. האסימפטוטה האנכית.
  5. תחומי העלייה והירידה.
- ג. שרטט את גרף הפונקציה $f(x)$.
- ד. מצא עבור אילו ערכי p , למשוואה $f(x) = p$ אין פתרון.

11. (*) נתונה הפונקציה: $f(x) = \frac{x}{\sqrt{x}-2}$

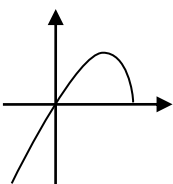
- א. עבור גרף הפונקציה $f(x)$ מצא את:
1. תחום ההגדרה.
  2. שיעורי נקודות הקיצון ואת סוגן.
  3. שיעורי נקודת החיתוך עם הצירים.
  4. האסימפטוטה האנכית.
  5. תחומי העלייה והירידה.
- ב. שרטט את גרף הפונקציה $f(x)$.
- ג. מצא עבור אילו ערכי x , מתקיים: $8 < f(x)$. נמק.

* לסיכום התרגול בנושא חקירת פונקציית שורש, מומלץ לפתור את השאלה המסכמת בעמוד 112.

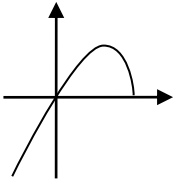
תשובות:

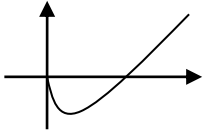
- (1) א. 1. $3 \leq x \leq 5$. 2. פנימית: $\max(4, 1)$, קצה: $\min(3, 0), \min(5, 0)$.
3. $(3, 0), (5, 0)$. 4. עולה: $3 < x < 4$; יורדת: $4 < x < 5$.
- ב. השרטוט משמאל. ג. $0 \leq k < 1$.

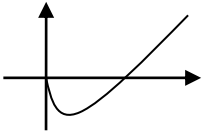
- (2) א. 1. $x \leq 3$. 2. פנימית: $\max(2, 2)$, קצה: $\min(3, 0)$. 3. $(3, 0), (0, 0)$.
4. עולה: $x < 2$; יורדת: $2 < x < 3$. ב. השרטוט משמאל.
- ג. $\min(3, 0), \max(2, 6)$.

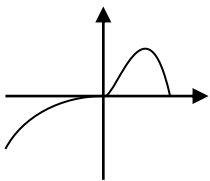
- (3) א. $p = 6$. ב. תחום ההגדרה: $x \leq 6$. 2. פנימית: $\max(4, 5.65)$, קצה: $\min(6, 0)$.
 3. $(0,0), (6,0)$. 4. עולה: $x < 4$; יורדת: $4 < x < 6$.
 ג. השרטוט משמאל. ד. $y = -5.65$.

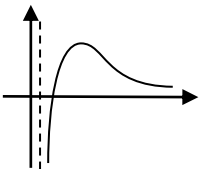
- (4) א. $b = 4$. ב. תחום ההגדרה: $0 \leq x$. 2. פנימיות: $\min(1, -3)$.
 קצה: $\max(0, 0)$. 3. $(0,0), (2.52, 0)$. 4. עולה: $1 < x$.
 יורדת: $0 < x < 1$. ג. השרטוט משמאל. ד. $1 < x < 2.52$. ה. $3 < t$.

- (5) א. $m = 8$. ב. תחום ההגדרה: $0 \leq x$. 2. פנימיות: $\min(16, -16)$,
 קצה: $\max(0, 0)$. 3. $(0,0), (64,0)$. 4. עולה: $16 < x$.
 יורדת: $0 < x < 16$. ג. השרטוט משמאל. ד. המשולש אינו ישר זווית.

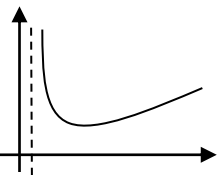
- (6) א. $x \leq 7$. 1. פנימית: $\max(6, 216)$. בקצה התחום: $\min(7, 0)$.
 3. $(0,0), (7,0)$. 4. עולה: $x < 6$; יורדת: $6 < x < 7$.
 ב. השרטוט משמאל. ג. גרף II.

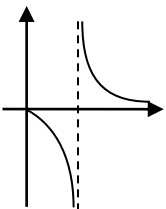
- (7) א. $0 < x$. 1. $\max(4, 0.25)$. 2. $(1,0)$. 3.
 4. עולה: $0 < x < 4$; יורדת: $4 < x$.
 ב. השרטוט משמאל. ג. $0 < x < 1$.

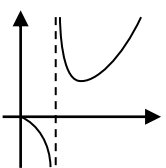
- (8) א. $0 \leq x$. 1. פנימית: $\max(4, 0.25)$. בקצה התחום: $\min(0, 0)$.
 3. עולה: $0 < x < 4$; יורדת: $4 < x$. 4. $(0,0)$.
 ב. השרטוט משמאל. ג. $k = 0$ או $k = 0.25$.

- (9) א. $0 < x$. 1. פנימית: $\min(9, 6)$. אין בקצה התחום.
 3. יורדת: $0 < x < 9$; עולה: $9 < x$. 4. אין.
 5. $x = 0$. ב. השרטוט משמאל.

- (10) א. $a = 2$. ב. $0 \leq x < 2$ או $2 < x$. 1. פנימית: אין. קצה: $\max(0, 0)$.
 3. $(0,0)$. 4. $x = 2$. 5. עולה: אף x ; יורדת: $2 < x$ או $0 < x < 2$.
 ג. השרטוט משמאל. ד. אף p .

- (11) א. תחום ההגדרה: $0 \leq x < 4$ או $4 < x$. 1. פנימית: $\min(16, 8)$. קצה: $\max(0, 0)$.
 3. $(0,0)$. 4. $x = 4$. 5. עולה: $16 < x$; יורדת: $4 < x < 16$ או $0 < x < 4$.
 ב. השרטוט משמאל. ג. $4 < x < 16$ או $16 < x$.